

ומטה ידו – עימך.

נצא ללימוד בעקבות פסוק מן הפרשה.

(1) ספר ויקרא פרק כה

(לה) וְכִי יָמוּךְ אֶחֱיֶיךָ וּמָטָה יָדוֹ עִמָּךְ וְהִחֲזַקְתָּ בּוֹ גֵר וְתוֹשֵׁב וְחִי עִימָךְ.

רש"י על ויקרא פרק כה פסוק לה

(לה) והחזקת בו - אל תניחתי שירד ויפול ויהיה קשה להקימו אלא חזקהו משעת מוטת היד. למה זה דומה למשאוי שעל החמור עודהו על החמור אחד תופס בו ומעמידו נפל לארץ חמשה אין מעמידין אותו:

- מהי המילה אותה דורש רש"י? מהי שעת מוטת היד?

רמב"ן על ויקרא פרק כה פסוק לה

וטעם וחי אחיך עמך שיחיה עמך, והיא מצות עשה להחיותו, שממנה נצטוינו על פקוח נפש במצות עשה ומכאן אמרו (תו"כ פרשה ה ג) וחי אחיך עמך, זו דרש בן פוטירי שנים שהיו מהלכין בדרך וביד אחד מהם קיתון של מים, אם שותה הוא מגיע לישוב ואם שניהם שותים שניהם מתים, דרש בן פוטירי, מוטב ישתו שניהם וימותו, ולא יראה אחד במיתתו של חברו, עד שבא רבי עקיבא ולמד, וחי אחיך עמך, חייך קודמים לחיי חברך.

- כיצד דורש רמב"ן את הפסוק?

(30) ילקוט שמעוני ויקרא - פרק כה - רמז תרסה

וכי ימוך אחיך ומטה ידו עמך והחזקת בו. כתיב אשרי משכיל אל דל אמר ר' יונה אשרי נותן אל דל אין כתיב כאן אלא אשרי משכיל אל דל הוי מסתכל בו היאך לזכות עמו. ר' יונה כך היה עושה בשעה שהיה רואה עני ובן טובים ובן גדולים שירד מנכסיו והוא מתבייש ליקח היה הולך אצלו ואמר לו בשביל ששמעתי שנפל לך ירושה במדינת הים הא לך חפץ זה וכיוון שאת מרויח את נותנו לי ובשעה שהיה נותן לו היה אומר לו במתנה נתתים לך.

(21) ספר משלי יעקב - פרשת בהר

וכי ימוך אחיך כו'. מדרש הדא הוא דכתיב (תהלים מא) אשרי משכיל אל דל ביום רעה, רוצה לומר ביום שיש לו רע ועם כל זה יתן לבו לרחם על העני כי מה שיעשה חסד ביום טובה אין בו פלא כמאמר (קהלת ה) ברבות הטובה רבו אוכליה. וזה משכיל אל דל ביום רעה, כי נפשו יודעת מאד כי רעת העני היא כפולה ואם כן העשיר גם ביום רע ישכיל ויבין כי לעני רע ממנו הרבה יותר. וזהו כי ימוך העני עמך ומטה ידו עמך, רוצה לומר גם אתה לא תעמוד בקרן אורה של הצלחה ועל כל זה תתן דעתך להשכיל אל דל.

- כיצד מפרש המדרש את הפסוק? וכיצד בעל משלי יעקב?

(34) שפת אמת ספר ויקרא - פרשת בהר - שנת [תרמ"א]

בפסוק וכי ימוך כו' והחזקת בו כו' וחי אחיך עמך. ובמד' ¹רש וא"ת נפגשו כו' מאיר עיני שניהם ה'. וזה הענין נוהג הן בעשיר הן בחכם. וממשמע שנאמר והחזקת בו שיש בכח איש להחזיק ביד חבירו שמטה ידו וחי עמך כי הנקודה חיות יכול להתפשט עד אין שיעור. והקב"ה וב"ש משפיע בכל יום לכלל הבריאה כל הצטרפות שלהם הן בנפש הן בגוף וע"ז מברכין הזן את העולם כולו דייקא. רק שהמקבלים צריכין להתאחד ולתת זה לזה באחדות אחד. ואז אין מחסור דבר. וכיון שימוך אחיך ומטה ידו עמך בוודאי נמצא העזר אצלך. ואם כי אינו רואה שיהיה בכחו כל כך. ע"ז נאמר מאיר עיני שניהם ה' שע"י התאחדות ישרה עליהם ברכה. וכן בתוכחות כתי' הוכח תוכיח כו' ולא תשא עליו חטא. פי' שאם מונע מלהוכיח יש לו חלק בהחטא שכיון שרואה ויכול להוכיח באמת צריך חבירו לתוכחה שלו והוא מונע הטוב מבעליו שעזר חבירו הוא אצלו. שכך ברא הש"י שיהיה לזה סיוע מזה וזה לזה יצטרכו כדי שיבינו כולם כי הכל מהש"י. ולא יהיה כל השלימות אצל א'. ולכן איזה חכם הלומד מכל אדם שיש אצל כ"א דבר מיוחד יותר מלאחרים מטעם הנ"ל:

- מהו העיקרון אותו בונה השפת אמת מן הפסוק שלנו?

(3) מדרש רבה ויקרא פרשה לד פסקה ד

ד"א וכי ימוך אחיך ה"ד (משלי כט) רש ואיש תככים נפגשו (שם כב) עשיר ורש נפגשו עושה כלם ה' רש זהו רש בתורה ואיש תככים זה ששונה סדר או שני סדרים עמד רש עם איש תככים וא"ל השניני פרק א' והשנהו מאיר עיני שניהם ה' קנו העוה"ז והעוה"ב עשיר ורש נפגשו עשיר בתורה רש בתורה אמר אותו רש לאותו עשיר השניני פר' א' ולא השנהו אמר לו עושה כלם ה' מי שעשה לזה חכם יכול לעשותו טפש ומי שעשה לזה טפש יכול לעשותו חכם לפיכך משה מזהיר את ישראל וכי ימוך אחיך: